

חתן שהולכת מהר וכן לא יניח דברי תורה אף לצורך מעורתו
אלא אם כן לפי הדרך ההכרחי. דרך הערה דרשו חתך ישבו
בה. אם משים עלמו כחיה זו שמסרחת אכילה תלמודו מחקיים :

ע"ב. ורעורם לא יתיאש מן הלמוד אף לקושי המתלמד ולא
שנה לו עד שידע אפי' אלק פעמים. אמרו
עליו על ר' עקיבא שהיה לו תלמיד שלא היה יודע משנתו עד
שהיה שונה אותה ארבע מאות פעמי' ופעם אחת שנה לו ולא
למד ואמ' לו האידנא מאי שנא אמ' מההאי שעתא דאמרו ליה
למר איבא מילתא דמלוה הוה קאמינא השתא קאי מר ואבסחמיה
לדעתאי אמר ליה הב דעתך (באי דר) [ואיהדר] ואתני הדר ותנא
ליה ארבע מאה זמני אחרני. ומכל מקום אף לפחות שבכל
לריך הוא לשנות ארבעה פעמים. דרשו רבותי' כיגד סדר משנה
משה למד מפי הגבורה. נכנס אהרן ושנה לו פרקו נסתלק אהרן
וישב לשמאל משה ולא לימיו שהרי ההולך לימין רבו הרי זה
צור אלא אם כן היו שנים שיהא גדול הולך לימיו והאחר לשמאלו
נכנסו בניו ושנה להם פרקן. נסתלקו בניו נכנסו זקנים ושנה
להם פרקן. נכנס כל העם ושנה להם משה פרקן. נסתלק משה
ושנה להם אהרן. נסתלק אהרן שנו להם בניו. נסתלקו בניו שנו
להם זקנים נמלא ביד כל אחד ואחד ארבעה :

סופים. כל אלו וכיוצא בהן כשיש בהן בית דירה הרי הם מכלל
העיר שאם אין בהם בית דירה אעפ"י שהם בתים גמורים אינן
מכלל העיר. ועושיין אותה כמין שבליא מרובעת כדי שיהא
נשבר את הזוויות. פי' מלמא באפיה נפשה היא לומר שהתחומין
עושין אותם שוים לדונם כעצלה מרובעת שכל ללעותיה שוות
ולא ישתפרש שאם העיר ארכה וקלרה שדונה כמרבעת אלא
פירושה בעגולה כלומר שאם העיר עגולה דנין אותה כעצלה
מרובעת ליתן אלפים ללדדין כבאמלע. וכבר ידעת שהמרובע
מתרבה בו התחום בקרנות כפי האלכסון ומשתכר ליתך כנגדו
יותר מאלפים שאחר שנתרבעה נחמיל למדוד את התחומין ממקום
שנשלם הרבוע והרי כשיואל מקוטר הקו האמצעי שמלפון
לדרום והולך כלפי מזרח הולך חוץ לעיר עד נקודת השלום
הרבוע שבקרן מזרחי ומשם ואילך אלפים כגון זה
וכן בכל הרוחות
אבל אם אינה
עגולה אלא ארוכה
וקלרה אין מרבעין
אותה לדון רחבה
[בארכה] אלא
משך התחום
לארכה כמשך

הדרך ולרחבה כמשך הרחב והוא שאמרו בגמרא [נה]. ארכה
כמות שהיא עגולה עושין לה זווית :

זהו ביאור המשנה וכלה הלכה היא ודבריי שנכנסו
החתיה כגמרא להשלמת ענינים אלו עם דברים שנתגלגלו
בה אלו הן :

רענין מומי הבכור יתבאר במקומו שהבכור שאין ביליו נכרים
מושיבין אותו על עכוזו ר"ל מושבו ובודקין אותו כמו
שיתבאר שם במקומו :

דף נג ע"א **רעורם** יהא אדם מכיר חסרונו ואל ישא פנים
לעלמו וכל שקן בערך אל הקודמים
במעלה ובזמן, כבר אמרו לבן של ראשוני' כפתחו של אולם ושל
אחרונים כשל היכל ואנו כמלא נקב מחט סדקית. ולעולם ידקדק
בלשונו ויקפיד עליו לדקדקו היטב שבוה יתקיים למודו **ועשה**
סימניות בשמועות שהוא לומד כדי שיהא זוכרם יפה :

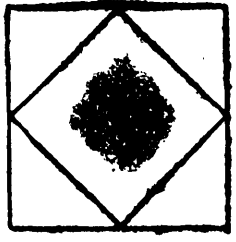
יראה מסוגיא זו שעיקר הלמוד הוא ללמוד מרב אחד כמו
שאמ' בני יהודה דגמר מחד רבא נחקיים תלמודן. וכן
יראה מומסכת חולין שאמ' רב יוסף מכילי עלמא גמירנא אנא
מרב יהודה גמירנא ובראשון של ע"ז ויט. [יראה ההפך כמו
שאמרו שם כל הלמוד תורה מרב אחד אינו רואה סימן ברכה
לעולם. ומכל מקום כבר אמרו שם הגי מלי בסברא אבל בגמרא
מרב אחד עדיף :

רעורם יהא החכם משהדל להשפיע חכמתו לזולתו שבוה
למודו מתקיים ומלית והוא שאמרו בני יהודה דגלו
מכסתא נחקיים תלמודם בידם ר"ל שלמדו לזולתם. והוא שאמרו
לחיינו כערוגת הצבאים הם משים עלמו כערוגה שהכל דשין בה
או שהכל מתבשמין הימנה תלמודו מתקיים בידו. **ויש מפרשי'**
דגלו מסכתא כשהיו דורשי' צרכים מודיעין מקודם באי זה ענין
ובאי זו מסכתא הם דורשים כדי שירגישו השומעים ויעיינו בדבר
עד שידעי להשיב ומתוך כך הענין יולא לאמרו והרב מודה
בדרך זה שנות לו להיות תלמידיו משיבין לו כדי שיבא הענין לירי
בירור. והוא שדרשו דוד דגלי מסכתא כתי' ציה יראוך יראוני וישמחו
שהרי היה גורם להם שלא יחבישו. שאל דלא גלי מסכתא כתי'
ציה בכל אשר יפנה ירשיע שהיה מעמידם בחזקת רשעים
ועמי הארץ :

דף נד ע"א **רעורם** יהא אדם מוליא גרסתו צפה ושלא
יגרם בלחש. דרך הערה אמרו ערוכה
בכל ושמורה (זה) [אם] ערוכה במאמרים וארבעי' ושמה איברים
שמורה היא בלב ואם לאו אינה שמורה בלב :

ואר יתשל בלימודו שמה לא יפנה. דרך הערה אמרו חטוף
ואכול חטוף ושהי דהדין עלמא כהלולא דמי כלומר כחופת

דף נה ע"א **כבר** ביארנו במשנה שהעיר שהיתה ארוכה וקלרה
אין מרבעין אותה שיהו ללעותיה שוות אלא
מודדין אלפים לכל לדדין במשך הדדים אבל מרבעין את העגולה
לעשות לה זווית. היתה העיר מרובעת אבל לא היתה מרובעת
כרבעו של עולם ר"ל לפונה ללפון עולם ודרומה לדרום עולם
אלא עומדת היא מרובעת לאלכסון העולם כגון אורה זו

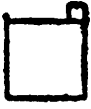
אין מרבעין
אותה לרבע
העולם עד
שיהא הולך
מחדוד שבד
לפון לדר מזרח
עד שיהא שוה
לחדוד שבד
מזרח בחורת
הולך העיר

וישלים אחר כן אלפים שכל שהיא מרובעת אין מרבעין עוד
אותה אלא דנין אותה כרבעו של עכשו אבל העגולה כשמרבעין
אותה מרבעין אותה לרבע העולם כמו שאמרו למטה הבא
לרבעה מרבעה לרבעו של עולם נותן לפונה ללפון עולם ודרומה
לדרום עולם ועל פי אותו הרבוע מודדין לו אלפים אמה שאחר
שאין לו רבוע ואחה הוא שצאת לרבעו אין ראוי לרבעה אלא
לרבעו של עולם :

היתה רחבה מלד אחד וקלרה מלד אחד כגון זו
רואין אותה כאלו היא שוה ודנין את
הקלר כנגד הרחב ומודדין משם אלפים אמה :

היה בית אחד יולא ממנה כמין פנים או
שני בתים כמין שני פנימין רואין אותן כאלו חוט מחוט עליה
ומודד ממנה ולהן אלפים אמה. ובית א' יולא ממנה הוא כגון זה
בקרן מזרחי דרומי או באמלע
או באי זה מקום אחר
שבד ושני בתים כגון זו
בשני הקרנות או במקומות אחרים
שבד ואפי' היו בשתי רוחות
מרבעין בשניהם כמדת היולא
ואפי' בכל ארבע הרוחות כל זמן
שהן בחוץ שבעים אמה ושירים :

היתה עשויה כמין גאם שאין
לה אלא שתי ללעות ומיושבת
כביב הללעות כגון זו ונשאר בהוכה פנוי
מזויירין לה חוט אחד כעין דוגמת